

Innspill til statsbudsjettet, Utenriks- og forsvarskomiteen fra HivNorge,

HivNorge takker for muligheten til å komme med innspill til Utenriks- og forsvarskomiteen i forbindelse med statsbudsjettet.

Kapittel 160 helse, post 70 helse.

WHO - UNAIDS

HivNorge merker seg at Norge 2024-2027 er medlem av WHO's globale styre, og er glad for at god helse og livskvalitet, likestilling, seksuell- og reprodutiv helse og rettigheter, og bekjempelse av sosial ulikhet og fattigdom ligger til grunn for arbeidet her. HivNorge vil her peke på at UNAIDS' arbeid, som tidligere fikk midler fra en egen post er svært viktig for å oppnå disse målene, når det gjelder hiv og aids.

Hiv rammer i Afrika sør for Sahara særlig kvinner, hiv rammer overalt særlig fattige og marginaliserte mennesker.

Hiv og aids tar fortsatt rundt 630 000 liv i året, og i verden var det ca. 1,3 millioner nye hivinfeksjoner i 2024, det samme som året før. Når vi vet at mennesker som lever med hiv som tar medisiner ikke kan smitte andre, og at man kan ta en pille om dagen som forhindrer at man får hiv er dette tragisk. Derfor er det viktig å fortsette det verdensomspennende arbeidet mot hiv, fordi dette er en kamp som kan vinnes. Vi har nå verktøyene, men mangler pengene.

Vi har sett Norges bidrag til UNAIDS gå ned fra 130 millioner i 2019 til 20 millioner de siste årene. Det går selvfølgelig hardt ut over UNAIDS arbeid.

Vi er kjent med Lusakaagendaen, en avtale om at helsebistanden i større grad skal rette seg mot å styrke nasjonale helsesystemer og bygge opp disse, heller enn å drive parallelle systemer. Det er mye godt å si om dette. Men når det gjelder hiv og aids er det en farlig strategi. Det er fordi hiv rammer i høy grad de fattige, marginaliserte og sårbare. Hiv rammer menn som har sex med menn, injiserende rusbrukere, sexarbeidere, transpersoner, personer i fengsel og jenter og unge kvinner i langt større grad enn andre – og dette er grupper som i mange land de nasjonale helsesystemene ikke når frem til.

I mange land som mottar bistand er det straffbart å være homofil eller transperson. I en lang rekke land blir man straffet om man injiserer rusmidler. Det samme gjelder med sexarbeidere. Disse faller gjennom om man overlater alt til de nasjonale helsesystemene i mange land i Afrika og Asia, der hivepidemien fortsatt herjer.

UNAIDS jobber her både med påvirkningsarbeid, og de driver, i samarbeid med Det globale fondet, PEPFAR, USAID og andre viktige prosjekter for å nå frem til alle, særlig de sårbare, med testing, forebygging og behandling. Særlig nå som støtte fra PEPFAR og USAID er blitt usikker er det viktig at Norge og andre land fortsetter som en bistandsyter de utsatte kan stole på.

Et annet viktig element i UNAIDS arbeid er samarbeid med sivilsamfunnet. Skal man nå alle, også de sårbare gruppene, som jenter og unge kvinner, menn som har sex med menn, sexarbeidere og injiserende rusbrukere er det uendelig viktig å ha med seg sivilsamfunnet. Og vi ser, dessverre, at i mange land der hiv er endemisk, har myndighetene ikke tilstrekkelig vilje og evne til å samarbeide med sivilsamfunnet. Det er gjennom UNAIDS og andre internasjonale samarbeidspartnere at sivilsamfunnet, som er så uendelig viktig for å nå frem med testing, forebygging og behandling, får sine midler, sin støtte og finner sine arenaer.

Støtten til UNAIDS er nå tatt inn i sekkeposten helse, men vi ber dere legge til en merknad om at støtten til UNAIDS bør videreføres og økes. Det er nødvendig for å sikre at de sårbare får forebygging og behandling.

Det globale fondet

Hiv, tuberkulose og malaria tar svært mange liv. De fleste som dør av aids dør faktisk av tuberkulose.

Støtten til Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria, har Norge vært en viktig giver, og vi vil peke på at det er viktig at denne støtten fortsetter, når det snart kommer en ny oppfyllingsrunde av fondet. Fondet har reddet 65 millioner liv på 22 år, og dødeligheten av hiv, tuberkulose og malaria har gått ned med 61 %. Vi er derfor glade for at Norge har avgitt sin "pledge" og vil fortsette å støtte Det globale fondet.

Det globale fondet og UNAIDS samarbeider, og her snakker vi ikke om enten eller men både og. De er viktige partnere i arbeidet med å redusere kostnaden på legemidler og behandling, og UNAIDS er ofte utøvende partner i prosjekter som Det globale fondet finansierer.

Kapittel 159 post 73 Ukraina og naboland

Mer enn 116.000 mennesker lever med hiv i Ukraina. Den ukrainske Alliance for Public Health som vi samarbeider tett med har etablert beredskap som sikrer hivmedisiner til de aller fleste gjennom pågående krig, også ved fronten. Imidlertid har de vært avhengig av midler fra Pepfar og UNAIDS og vil kunne stå uten finansiering av hivlegemidler våren 2026 etter at USA har kuttet drastisk i sin bistand. I budsjettforslagets Kap. 159, post 73, som støtter en lang rekke tiltak i Ukraina, herunder humanitær bistand. HivNorge har allerede tatt opp spørsmålet om hivlegemidler i Ukraina med bistandsministeren og Utenriksdepartementet og vi ber også komiteen om å legge til en merknad om dette.

Med vennlig hilsen
HivNorge

Anne-Karin Kolstad
generalsekretær

Halvor Frihagen
politisk rådgiver